

Μαρτυρία Κυριάκου Πατατάκου

ΟΝΟΜΑ:	Κυριάκος Πατατάκος
ΗΜΕΡΟΜ. ΓΕΝΝΗΣΗΣ:	1η Απριλίου 1934
ΗΜΕΡΟΜ. ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΤΗΝ ΕΟΚΑ:	Τέλος 1956
ΨΕΥΔΩΝΥΜΟ:	Αγήςωρ
ΠΕΡΙΟΧΗ/ΕΣ ΔΡΑΣΗΣ:	Αγλαντζιά, μετά που δραπέτευσε βοηθός του Γιω- κάτση στην επαρχία Λευκωσίας. Τον μετακινούσε
ΚΑΤΑΖΗΤΟΥΜΕΝΟΣ:	Όχι· αλλά συνελήφθη

Ο Γιωρκάτζης συναντά τον Γρίβα στη φωλιά του λύκου

Ο Κυριάκος Πατατάκος υπήρξε η σκιά του Πολύκαρπου Γιωρκάτζη τον τελευταίο χρόνο του αγώνα της ΕΟΚΑ, αλλά και μετέπειτα ως υπουργού. Ήταν ο άνθρωπος που τον μετέφερε σε καθοριστικά ραντεβού με τον Γρίβα αλλά και με άλλους αξιωματούχους της Οργάνωσης, χωρίς όμως ποτέ να γνωρίζει ποιους συναντούσε και τι έλεγαν.

Μια τέτοια παράτολμη συνάντηση έζησε ο Πατατάκος όταν κλήθηκε να μεταφέρει τον Γιωρκάτζη στην τουρκική συνοικία της Λευκωσίας, για να συναντήσει τον Γρίβα κάτω από τη μύτη των Άγγλων και σε περίοδο που οι τρομοκρατικές οργανώσεις του Πτενκτάς έλεγχαν τα πάντα στην τουρκική περιοχή.

Μέσα στη φωλιά του λύκου συναντήθηκαν και τα είπαν ο Γιωρκάτζης και ο Γρίβας, αλλά ο Πατατάκος έζησε μια από τις μεγαλύτερες αγωνίες της ζωής του όταν ο Γιωρκάτζης δεν επέστρεψε από τη συνάντηση στο σημείο που είχε στον Πατατάκο να τον περιμένει.

Ερώτηση: Πώς γνώρισες τον Γιωρκάτζη;

Τον Γιωρκάτζη τον γνώρισα μετά τη δραπέτευσή του από το Γενικό Νοσοκομείο και αφού ανέλαβε τομέαρχης της ΕΟΚΑ στη Λευκωσία, τον Σεπτέμβριο του 1957. Με εντολή του Γρίβα αντικατέστησε τον Γιαννάκη Στεφανίδη στον Τομέα Λευκωσίας. Τότε ήμουν υπεύθυνος των ομάδων Αγλαντζιάς. Σύνδεσμός μας ήταν ο Άντρος Νικολαΐδης, ο οποίος εκείνη την περίοδο βρισκόταν υπό την παρακολούθηση των Άγγλων και υποχρεώθηκε να κρύβεται σε διάφορα σπίτια για να μη συλληφθεί. Λόγω αυτού του γεγονότος, κλήθηκα να αναλάβω τα καθήκοντα του Νικολαΐδη.

Ερώτηση: Ποια ήταν αυτά τα καθήκοντα;

Μου αγόρασαν μια βέσπα, με διόρισαν έμμισθο της Οργάνωσης, με μισθό 20 λιρών το μήνα, και μου ζήτησαν να βρίσκομαι σε διαρκή επαφή με τον Γιωρκάτζη, να διανέμω μηνύματα και να εφοδιάζω με οπλισμό τους ομαδάρχες της Λευκωσίας. Στην αρχή διέμενα στην Αγλαντζιά, αλλά συνελήφθη από τους Άγγλους μετά την εκτέλε-

ση κάποιου προδότη. Κρατήθηκα για μια εβδομάδα, αλλά απολύθηκα. Ο Γιωρκάτζης έκρινε τότε ότι ήταν ασφαλέστερο να μένω μαζί του κι έτσι μετακόμισα στο σπίτι του Κώστα Αλεξάνδρου, που βρισκόταν, από ό,τι θυμάμαι, στην οδό Κρήτης. Στο σπίτι μέναμε εγώ, ο Γιωρκάτζης και ο Ανδρέας Κατσούρης, ο οποίος είχε κατασκευάσει και το κρησφύγετο όπου κρυβόμαστε. Το κρησφύγετο βρισκόταν στα «πισινά» σπίτια του Αλεξάνδρου και ήταν καμουφλαρισμένο κάτω από ερμάρι. Ο Γιωρκάτζης μετεκινείτο από το κρησφύγετο μόνο όταν επρόκειτο να έχει σημαντικές επαφές με αξιωματούχους της Οργάνωσης. Σ' αυτές τις μετακινήσεις ήμουν ο σοφέρ του. Μου υπεδείκνυε πού θα τον πήγαινα, τον άφηνα εκεί που μου έλεγε και στη συνέχεια έφευγα για να επιστρέψω σε προκαθορισμένη ώρα και να τον παραλάβω. Ποτέ δεν γνώριζα τον τόπο όπου θα γινόταν η συνάντηση. Τον άφηνα σε κάποιο σημείο και ο Γιωρκάτζης πήγαινε πεζός στον τόπο του ραντεβού.

Ερώτηση: *Γιατί δεν σου αποκάλυπτε το ακριβές μέρος της συνάντησης;*

Για λόγους ασφαλείας, πιστεύω. Έτσι εκινείτο η Οργάνωση, γιατί υπήρχε ο φόβος σύλληψης και κανένας δεν γνώριζε αν μετά τα βασανιστήρια στα οποία θα υποβαλλόταν ο συλληφθείς δεν θα αναγκαζόταν να μιλήσει. Θυμάμαι σε μια περίπτωση είχε συμβεί κάτι το αναπάντεχο, που δεν θα το ξεχάσω ποτέ. Είχαμε πάει με τον Γιωρκάτζη στην τουρκική συνοικία της Λευκωσίας. Κατευθυνθήκαμε στο σημείο όπου βρισκόταν το εργοστάσιο Διανέλλου, στο ράουντ αμπάουντ* το οποίο οδηγούσε προς την Κερύνηα. Εκεί βρισκόταν κι ένα στρατόπεδο των Άγγλων. Άφησα τον Πολύκαρπο εκεί και όπως έμαθα εκ των υστέρων επρόκειτο να συναντηθεί με τον Διγενή. Πού ακριβώς θα γινόταν η συνάντηση δεν γνώριζα. Φανταστείτε, ο Γρίβας και ο Γιωρκάτζης θα συναντιόνταν στη φωλιά του λύκου, κάτω από τη μύτη των Άγγλων και των Τούρκων. Πήγαμε λοιπόν νύχτα στο σημείο που προανέφερα και τον άφησα. «Να έρθεις τα μεσάνυχτα να με πάρεις», μου είπε ο Γιωρκάτζης πριν χαθεί στο σκοτάδι. Έφυγα και τα μεσάνυχτα ξαναγύρισα στο σημείο για να τον παραλάβω. Περίμενα μια ώρα, περίμενα δύο ώρες, αλλά ο Γιωρκάτζης δεν φαινόταν. Φοβήθηκα ότι είχε συλληφθεί και έφυγα. Πήγα και βρήκα τον Άντρο Νικολαΐδη, του είπα τι συνέβη και του ανέφερα ότι ο Γιωρκάτζης δεν είχε εμφανιστεί. Ο Άντρος Νικολαΐδης μου είπε τότε να πάμε μαζί στο σημείο όπου θα παραλάμβανα τον Γιωρκάτζη. Ξαναπήγα με τον Άντρο εκεί, δώσαμε ένα γύρο με το αυτοκίνητο και σε μια στιγμή ο Άντρος μου είπε: «Πάμε πίσω και εί- ναι εντάξει». Γυρίσαμε πίσω και ο Άντρος μου είπε: «Ξαναπήγαινε και θα έρθει». Πράγ-

* Κυκλικός κόμβος.

ματι, πήγα ξανά στο ίδιο μέρος, τον περίμενα και σε λίγο φάνηκε μέσα στο σκοτάδι η σκιά του Γιωρκάτζη. Όταν του είπα ότι ανησύχησα που δεν επέστρεψε στην ώρα του και έφυγα για να ζητήσω τη βοήθεια του Νικολαΐδη, ο Γιωρκάτζης έγινε έξω φρενών. Άρχισε να φωνάζει ότι παράκουσα τις οδηγίες του και δεν έκαμα αυτό που με διέταξε. Του αντιμίλησα κι εγώ και είχαμε μια σφοδρή συζήτηση.

Ερώτηση: *Γιατί ο Γιωρκάτζης και ο Γρίβας επέλεξαν να συναντηθούν σε μια τόσο επικίνδυνη περιοχή;*

Νομίζω ότι αισθάνονταν περισσότερη ασφάλεια σε τόπους όπου ήταν έντονη η παρουσία του εχθρού, όπου υπήρχαν αστυνομικοί σταθμοί των Άγγλων, γιατί ακριβώς σ' εκείνες τις περιοχές δεν γίνονταν τόσο μεγάλες έρευνες. Φανταστείτε ότι το σπίτι του Αλεξάνδρου, όπου κρυβόταν ο Γιωρκάτζης, βρισκόταν εκατό περίπου μέτρα από τον αστυνομικό σταθμό Λυκαβηττού, ενώ το άλλο καταφύγιο του Γιωρκάτζη, το σπίτι του Γαβριηλίδη, ήταν τόπος σύναξης των Άγγλων ανακριτών, οι οποίοι πήγαιναν εκεί, προσκεκλημένοι του Γαβριηλίδη, για να πιουν το ποτό τους.

Ερώτηση: *Θυμάσαι άλλο περιστατικό;*

Κάποια μέρα ο Γιωρκάτζης μου έδωσε εντολή να μεταφέρω την Καίτη Γαβριηλίδου και στη συνέχεια να πάω στον Οίκο Μαραθάσας και να φέρω τον Νίκο Ιωάννου (Ψωμά), ο οποίος ήταν καταζητούμενος, στη Λευκωσία, για να έχουν συνάντηση. Κατά διαβολική σύμπτωση, υπήρχαν δύο... Καίτες Γαβριηλίδου. Η μία ήταν συγγένισσα του Γαβριηλίδη και εργαζόταν στις Βρετανικές Αερογραμμές και η άλλη κατοικούσε στο Στρόβολο και ήταν υπεύθυνη των γυναικείων οργανώσεων της ΕΟΚΑ. Εγώ παρέλαβα τη δεύτερη Καίτη και ακολούθως πήγα στον Οίκο, παρέλαβα τον Ψωμά και τους έφερα στη Λευκωσία. Να σημειώσω εδώ ότι η Οργάνωση συνήθιζε να μεταφέρει μαζί έναν αγωνιστή και μια αγωνίστρια, ώστε στα οδοφράγματα που έστηναν οι Εγγλέζοι να υποδύονται τους ερωτευμένους κι έτσι να είναι πιο εύκολη η διέλευση. Όταν όμως ο Γιωρκάτζης είδε την Καίτη που... δεν ήταν η Καίτη που περίμενε, έγινε έξω φρενών και άρχισε να με κατασαδιάζει άσχημα. «Μου τα έκαμες θάλασσα, τι διάολο έκαμες;» ωρυόταν. Προσπάθησα να του εξηγήσω, αλλά πού ν' ακούσει εκείνη την ώρα της έκρηξής του.

Ερώτηση: *Δεν σου εκμυστηρεύτηκε ποτέ, έστω και εκ των υστέρων, ποιους συναντούσε και τι συζητούσε μαζί τους;*

Όχι, ουδέποτε. Άλλωστε ούτε εγώ ζήτησα ποτέ να μάθω. Έκρινα ότι για λόγους ασφαλείας ήταν καλύτερα να μη γνώριζα.

Ερώτηση: Πόσο καιρό συνδέθηκες με τον Γιωρκάτζη;

Στη διάρκεια του αγώνα, λιγότερο από ένα χρόνο. Με τον Πόλυ συνδεθήκαμε περισσότερο όταν έγινε υπουργός.

Ερώτηση: Τι άνθρωπος ήταν ο Γιωρκάτζης;

Ήταν ένας πολύ γλυκός άνθρωπος, συνδεόταν ειλικρινά με το συναγωνιστή του, ήταν πρόθυμος να λύσει τα προβλήματα όλων όσοι τον προσέγγιζαν, βοηθούσε στην επαγγελματική αποκατάσταση των αγωνιστών, πρόσφερε υποτροφίες σε πολλούς αγωνιστές.

Ερώτηση: Πώς περιγράφεις τον Γιωρκάτζη ως αγωνιστή;

Ήταν ηγετική προσωπικότητα και έπαιρνε δύσκολες και τολμηρές αποφάσεις, με συναίσθηση πάντοτε της ευθύνης του. Ουδέποτε απεμπολούσε την ευθύνη του. Την αναλάμβανε μέχρι τέλους. Θυμούμαι κάποτε μας είχε δώσει εντολή να εκτελέσουμε έναν Άγγλο κι εμείς κατά λάθος πυροβολήσαμε έναν Αμερικανό που εργαζόταν στο εδώ προξενείο. Υπό διαφορετικές συνθήκες θα μας περίμενε άγρια κατσάδα. Αλλά εκείνος αντιλαμβανόταν τις καταστάσεις, τα προβλήματα, τις δυσκολίες κάτω από τις οποίες ήμαστε αναγκασμένοι να δρούμε και ήταν συγκαταβατικός στις όποιες αδυναμίες παρουσιάζαμε.

Ερώτηση: Θυμάσαι κάποια τολμηρή απόφαση που πήρε;

Όταν οι Άγγλοι ανατινάζαν το οίκημα της Ανόρθωσης, ο Γιωρκάτζης μάς έδωσε εντολή να ανατινάξουμε το τότε Διδασκαλικό Κολλέγιο. Αναλάβαμε την επιχείρηση, περίπου είκοσι αγωνιστές, και συγκεντρωθήκαμε από την προηγούμενη νύχτα στην περιοχή. Περιμέναμε τον Άντρο Νικολαΐδη να μας φέρει τις βόμβες που θα τοποθετούσαμε. Ο Άντρος Νικολαΐδης ήρθε πράγματι και μας έφερε τις «βόμβες», δηλαδή κάλλι και νίτρο, μια μπουκάλα μεγάλη γεμάτη ασίτ και άλλα μικρά μπουκαλάκια, τα οποία θα γεμίζαμε με ασίτ και θα τα σκεπάζαμε με φύλλα πλαστικού. Το κάθε φύλλο πλαστικού επιβράδυνε την έκρηξη κατά ένα με τρία λεπτά. Εμείς βάλαμε πέντε φύλλα πλαστικού, για να χρειαστούν τουλάχιστον πέντε λεπτά μέχρι την έκρηξη, ώστε να προλάβουμε να απομακρυνθούμε έγκαιρα από την περιοχή. Η επιχείρηση ξεκίνησε με τη σύλληψη των φρουρών, τους οποίους αφού δέσαμε απομακρύναμε από την περιοχή. Βάλαμε τα μπουκαλάκια με το ασίτ σ' ένα χαρτόκουτο και τα δώσαμε στον αγωνιστή Σωφρόνη Φιλίππου να τα μεταφέρει στους άλλους αγωνιστές για να τα γεμίσουν. Καθ' οδόν όμως τα χέρια του Σωφρόνη άρχισαν να τρέμουν, οι αυτοσχέδιες βόμβες άρχι-

σαν να ενεργοποιούνται και όταν έφτασαν στα χέρια των αγωνιστών μερικές εξερράγησαν. Ένας από τους αγωνιστές, ο Θάσος Ηλίας, ακρωτηριάστηκε. Αυτή ήταν μία από τις πιο τολμηρές επιχειρήσεις που σχεδίασε ο Γιωρκάτζης.

Ερώτηση: Πώς αντιμετώπισε το τέλος του αγώνα και τις Συμφωνίες ο Γιωρκάτζης;

Συμφωνούσε. Μας είπε ότι οι Συμφωνίες δεν ήταν ανάλογες των προσδοκιών μας, αλλά ήταν η αρχή για κάτι καλύτερο. Συμφωνούσε και ήταν συνταυτισμένος με τις θέσεις του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου.

Ερώτηση: Έτυχε να διαφωνήσετε με τον Γιωρκάτζη;

Η μόνη μας διαφωνία ήταν ότι ο Πόλυς ήταν βασιλικός κι εγώ δημοκρατικός. Καυγαδίσαμε πολλές φορές γι' αυτό το θέμα. Ο Γιωρκάτζης δεν ήθελε ν' ακούσει τίποτε εναντίον του βασιλιά. Ήταν φανατικός βασιλικός.

Ερώτηση: Η συνεργασία σας συνεχίστηκε και μετά τον αγώνα...

Ο Γιωρκάτζης υπουργοποιήθηκε και μου ζήτησε να πάω κοντά του. «Θέλω σε δίπλα μου», μου είπε και με πήρε μαζί του τόσο στο Υπουργείο Εργασίας όσο και στο Υπουργείο Εσωτερικών. Μου είχε πλήρη εμπιστοσύνη όσον αφορούσε στην ασφάλειά του, αλλά ουδέποτε συζήτησε μαζί μου πολιτικά θέματα.